

Új Dunatáj, 2005. szeptember [melléklet 1-12. p.]

FOLYÓIRATUNK SOROZATA ISMERT ÉS KEVÉSBÉ ISMERT MŰVEK PÉLDÁJÁN KÍVÁNJÁ KÖZELEBB HOZNI AZ ALKOTÁSOKAT AZ OLVASÓKHOZ. A GYAKORLATI MŰELEMZÉSEKET ELSŐSORBAN A KÖZÉPISKOLÁSOKNAK SZÁNJUK, DE AZ IFJABB ÉS IDŐSEBB KOROSZTÁLYOK MŰKÖZELBE JUTÁSÁT EGYARÁNT SZOLGÁLNI SZERETNÉNK A HAGYOMÁNYOS VAGY ÉPPEEN SZOKATLAN MEGKÖZELÍTÉSSEL.

ÚJ DUNATÁJ MŰKÖZELBEN

TÖTTÖS GÁBOR

EGY BAKA ISTVÁN-VERS
HOLDUDVARA

A GONDOLATOK KÖNNYED ÉS SZABAD TÁRSULÁSA. SZELLEMESEMBER, KINÉL OLYAN KÉPZETEK TÁRSULNAK EGYMÁSSAL, IDEZIK FEL EGYMÁST, MELYEK MÁSNÁL KÜLÖN, IDEGEN MARADNAK, MELYEK KÖZT MÁS NEM LÁT ÖSSZEFÜGGÉST. MINDEN HASONLÍTÁS, MINDEN ELLENTÉT, MINDEN ÁTVITEL AZ ESZMETÁRSÍTÁS MOZGÉKONYSÁGÁNAK JELE. A MEGSZOKOTT METAFORÁK, MELYEKET MINDUNTALAN HASZNÁLSZ: ŐSEID GONDOLKODÁSÁNAK ÉLÉNKSÉGÉT BIZONYÍTJÁK. SZELLEMESEMBERNEK SZELLEMESEMBER A NYELVE, SZELLEMESEMBERNEK SZELLEMESEMBER A STÍLUSA. AZ ILYEN STÍLUS A LÉLEK ELEVEN MOZGÁSÁNAK EREDMÉNYE, A HALLGATÓ VAGY OLVASÓ LELKÉT IS ELEVEN MOZGÁSBA HOZZA. S A LÉLEK ILY MOZGÁSA A LEGNEMESEBB ÉLVEZET. AZ EGÉSZSÉGES LÉLEK, ÉPPÉGY, MINT AZ EGÉSZSÉGES TEST, MOZOGNI KÍVÁN: FUTNI, DOLGOZNI, LÁTNI. EGY KIVÁLÓ KÖLTŐT VAGY ÍRÓT OLVASVA, LELKED A KÖLTŐ LELKÉVEL EGYÜTT FUT, LÁT ÉS DOLGOZIK. UJJONGVA FUT HEGYEKEN, MEZŐKÖN, ÉS VÁLTOZATOS, MESSZE TÁJAKAT LÁT. DE CSAK AKKOR, HA KÖVETNI TUDOD A KÖLTŐT, ELKÉPZELED METAFORÁIT, MEGÉRTED CÉLZÁSÁIT: MÁSKÜLÖNBEN OLYAN VAGY, MINT A VAK EMBER A LEGSZEBB VIDÉKEKEN. STILISZTIKAILAG MŰVELETLEN EMBERNEK A LEGSZEBB KÖNYVEK MINTHA IDEGEN NYELVEN VOLNÁNAK ÍRVA.

BABITS MIHÁLY

Baka István

SZIKÁR ALAK

Babits Mihály emlékének

„Szikár alak”, kit ifjan nem szerettem
József Attila vélt s igaz
sérelmei miatt, – ezért ma engem
is szégyen éget, bár nem az,
mi akkor Őt, aki tebenned:
benned se lelhetett apára,
hát könnyes szemmel csákányát emelte
a szavakból rakott atyai házra;
hullott a törmelék, s a résből
egyszerre csak igazi vér tört
elő, elöntve járdát és teret,
hol – fegyverét eldobva – térdepelt
már s zokogott az árva:
árvád, bár túlélhetted, bárha
fiad se lehetett.

Nem izgat már, hogy igazabb ki volt.
Forog szünetlenül az égi bolt,
de közben a
költészet, mint a Sarkcsillag, megáll,
s még egyetlenegy ríme, sem foga
nem kophatott el órjás kerekének,
mely forgat mindent: a Világot, Téged
meg Őt, ki üstökösként átrohant
kihunyó egeden, s még mielőtt sötétre
vált volna az, Ő már belézuhan
egy másik, még sötétebb égbe:
a választott halálba.

Egymásra lelt-e árnyad és az árnya
a csillagporos túlvilági réten
vagy galaktika-cserjés égi kertben?
ahogy ma bennem
sétáltok, meg-megállva,
és társalogtok szépen,
nem kapva össze semmi semmiségen,
hanem – mivel tanú nincs –
időnként akaratlanúl is,
a dialógus-prózát versre váltva.

A magyar irodalomtörténet-írásnak már szinte különös szokásává vált, hogy egy-egy jelentős alkotó halála után évtizedek telnek el addig, amíg ténylegesen hozzálát a hagyaték feldolgozásához, s ennek kézzelfogható eredményeként műveinek kritikai kiadása az olvasó elé kerül. Így járt Babits Mihály, Illyés Gyula, újabb időben Mészöly Miklós és részben Baka István – hogy csak szűkebb hazánk írói-költői közül említsünk néhányat. A sír körül még nagy a sürgés-forgás, a vélt vagy valós barátok sebtében érdekelvű emlékköteteket állítanak össze, virágjában aratják le egykori kapcsolatuk koraérett termését. Már ekkor elszabadul a filológia – Pegazus helyébe lépett – hátaslova, s makrancos igyekezettel trappol át a tények összetaposott mezején. Ezért véli az utókor természetesnek (és érti félre) Babits *Szekszárd, 1915 nyarán* című versét, ezért nem tudja, Mészölynél egy ismert kovácscsalád kései sarjából miért lesz lómészáros, így gondolja természetesnek, ha Baka István szülőhelyéről s annak jelképes alakjairól ír. Ha őket megkérdeznénk, sokszor csak mosolyognának a feltevéseken, de a kutatás nagy szerencséjére ritkán akad a vélekedéseket megcáfoló pillanat.

Baka István leánya műhibás születésének megrázó élménye és a helyi hivatalos mellőzés nyomán hagyta el Szekszárdot, ahová pedig tanárként a végleges letelepedés szándékával tért vissza. Hiányzott számára az alkotói-baráti közeg is: a megyeszékhelynek ekkoriban sem jelentős literátora, sem irodalmi folyóirata nem volt; provinciálissá süllyesztett Garay-hagyománya már nem, kellően ki sem bontakozott Babits-tisztelete még nem vonzhatta ide vagy tarthatta itt a Tiszatájban 1969-ben és a Kortársban 1972-ben bemutatkozott költőt. Az 1970-es évek végétől mégis az élet furcsa fintora lett, hogy Szegeden, a körülményeket látszólag biztosító egyetemi városban földre húzták a hétköznapiak: a Retek utcai lakás és a rosszízű politikumtól szabdalt társadalmi közeg nem volt alkalmas számára a versírásra, olykor még a -fordításra sem. Gyermekkori ölmelegre, ifjúi évei alkotói álmaira vágyott, amikor napokra, hetekre vissza-visszaszökött szülővárosába, ahol egyaránt talált a régi, ösztönző nyugalomra és új barátokra. A megyei könyvtár, amelyhez útja a zeneműtár miatt is mindig elvezetett, s ahol feltétlen tisztelettel, érdeklődő szeretettel, s akkortájt induló alkotókkal (Devecseri Zoltánnal, Gacsályi Józseffel s másokkal) egyaránt találkozott, bemutatkozási lehetőséget és megírandó műveihez ötletet, segítséget is készséggel adott.

Az a másutt különös, de Szekszárdon szinte természetes folyamat játszódott le, hogy Baka István előbb fogadta szívébe szűkebb hazáját, mint az őt. Reményt formált magában az ekkor már létező Dunatáj főszerkesztői posztjának megszerzésére, s a negyedéves folyóirat kéthavivá alakítására. Az elképzelés – Csányi László biztos pozíciója és a megyei művelődési osztály ilyesmire alkalmatlan vezetése miatt – csupán hiú ábránd maradt, de Baka igyekezete, hogy szülővárosa számára fontossá tegye magát, nem lankadt. Ennek terméke több helyi vonatkozású novellája, a *Szekszárdi mise*, a *Margit* s szinte minden prózája, de részben a *Szikár alak* című, kéziratban maradt, s még a gyűjteményes kötetbe sem került költeménye is.

Az életműben kellően nyomon követhető, miként változik meg az alkotói tudatban a szűkebb haza művekbe átszüremlő valósága. Az első két kötetben legföljebb csak díszlet, körülmény és környezet, ami tulajdonképpen bárhol lehetne, s csupán az ott élők köthetik biztos helyhez jelképeit. A következő lépcsőfok az elmúlt táj visszaidézése, s itt egyformán fontos a gyermeki, ifjúkori élmények tudatos felkutatása, a *Margit* című kisregény-novellában az akkori szövegek műbe idézése éppúgy, mint már az Arany János utcába költözött, hajdan Mátyás király utcai Koszorú órás és műhelye újbóli szemrevételezése. (Ilyenkor legyen a megyei könyvtár munkatársának egy Cornavin típusú svájci órája, ami véletlenül épp ekkor szorul tisztításra meg a bogaras mester megjegyzéseire, hogy ez idő alatt a műhely-üzletbe vele jött Baka István nyugodtan körülnézhessen, s a valóságot fantáziával ötvözve prózába emelhesse a látványt.)

Ezt az első lépcsőfokot követi a tájban egykor élt szereplők átértékelése: 1981-ben a *Szekszárdi mise* erre a legszebb példa, amelynek tágabb összefüggéseit a Tolnai Könyvtárosban 1987-ben megjelent könyvismertetésében fejti ki. „A hazaszeretet, az otthon, a szülőföld szeretetével kezdődik; a »nagy« haza is csak absztrakt fogalom marad annak, aki a »kis« hazától közönyösen fordul el, aki eszmélkedése színhelyét emlékeiből is kiveti, hogy könnyebben beilleszkedhessen egy általa magasabbrendűnek vélt környezetbe. Az ilyen ember a Széchenyi-jelmezte hazátlanra emlékeztet, aki *kiégő üstökös csillagként* bolyong a végtelen üregben(!), s naprendszereket rendít meg, bár szándékaiban építőnek, alkotónak gondolja magát. Napjaink valósága tele van gyökértelen, sem ide, sem oda nem tartozó emberekkel, »belső disszidensekkel« vagy – Széchenyi szavaival – *kiégő üstökös csillagokkal*...” Vajon lehet-e pusztá véletlen, hogy az ismertetésben két-

szer is használt *üstököscsillag*, amelyet itt utólag emeltünk ki, az e sorok előtt bemutatott vers aranymetszéspontjába került? Vagy akkor az is véletlen, hogy az 1983-ban írott másik két versben ugyanezen a nevezetes helyen mindig csillagot találunk. A *Helsingörben* „csillagbogú háló”, a *Döbling* mindkét aranymetszésében „rés akkora sem / amin egyetlen csillag fénye át- / türemlik”, illetve „kitörnek / az Orion-csillagbeli szörnyek”.

Nagyon is tudatos költői formálás eredménye, hogy szinte minden a magyarság sorskérdéseit érintő vagy előtérbe állító műben ott találjuk a csillag valamilyen szimbólumát. A József Attilát megidéző *Szárszói töredékben* „zsugori kezedbe / csillag – a vashatos – pereg”, a költő emlékének ajánlott *Isten fűszálában* (az Isten) „nyáluszájaként / leng a Tejút”. A *Vörösmarty-töredékekben* *A vén cigányból* kiemelt s megújított motívum „E szortyogó vak csillagon” szerepel, a *Liszt Ferenc éjszakája a Hal-téri házban* bevezető képsorában „Némán fénylik / Isten díszkardja: a Tejút”, amely a záróképben már „rozsdásodó Tejút”. A szabadság, ámulat, elismerés jelképeként a romantika korából átértelmezett csillag motívumának ellentettje is igaz – már az első kötetben is: „És megszállják az eget szürke / egyenkabátos fellegek...”

Ugyancsak jellemző a valamiképpen a szűkebb hazához kapcsolható költeményekre a személyes érzésekből induló, az élményt újra bensővé oldó, és számos esetben kozmikussá nagyító versszerkesztés. Ebben jól megfér egymással a profán és tényszerű az egyik oldalon, a magasztos és jelképi a másik valóságban. E gondolatkörben gyakoriak a szerepversek, köztük az év legkimagaslóbb költeményének (vagy verseskötetének) járó Graves-díjat elnyert *Liszt Ferenc éjszakája a Hal-téri házban*, de Zrínyitől Caspar Hauserig ível az egyes szám első személyű formában megénekeltek sora. Akad persze olyan mű is, ahol a kiválasztott csak a háttérben áll, ám olyan megoldás, hogy két jelképes alakot kívülről szemléljen – mint a *Szikár alak* című alkotásban –, egyetlen sem fordul elő, sőt nem lesz hasonló lírájában a későbbiekben sem. Kézenfekvő azonban, hogy prózájának ilyen megoldásaira – köztük elsősorban a *Szekszárdi misére* – felhívjuk a figyelmet. (Ugyanitt meglepő, de meglehetősen nehezen szorítható a véletlen kategóriájába, hogy Séner János és a Mester párbeszéde csaknem tiszta trocheusokban zajlik...)

Az 1970-es évek végére, 1980-as évek elejére határozott értékrenddel és formai elképzelésekkel érkező Baka István jólesően látja, hogy szülővárosában megmoz-

dult valami, amiből ő is szívesen részt vállal. Ezért gyarapodnak az ide kapcsolódó művek, amelyek a lírikus alkotói válságon is átsegítik. Hogy ilyen válság bizonyosan volt, amellett a számszerűség is érv: 1978-tól 1982-ig, tehát öt esztendő alatt mindössze 183 kötetbe is bekerült sort ír, s ha ehhez még hozzávesszük a Kincskeresőben megjelent *Évszakok* 32 sorát, akkor is csupán 215-öt kapunk. Szinte irodalomtörténeti közhely ugyan, hogy ő csak válogatott verseit írta, de ez a mennyiség inkább a válogatott válogatottja. A válság után 1983-ból a *Döbling* a maga 205 sorával, a *Helsingőr* 48, s az itt bemutatott mű 37 sorával egyetlen esztendő alatt nagyobb termés, egyértelmű jelzés a megújulásra, még akkor is, ha az ilyesmit nem számszerűleg szokás mérni: Baka Istvánnál ez nagyon is beszédes mérőeszköz.

Az 1983-as év más szempontból is fontos volt. Babits Mihály születésének centenáriuma országosan jelentős erőket mozgató meg, s ebben a szülőhely, Szekszárd is több tervvel állt elő. Vendel-Mohay Lajosné a Babits-ház emeleti részén életműkiállítást rendezett be – megduplázva és kiteljesítve ezzel az 1967-ben Illyés Gyula megnyitotta tárlatot. Az eredeti elképzelés szerint az új gyűjtemény méltó ajánlása is reá várt volna, ebben azonban tavasszal bekövetkezett halála megakadályozta. Néhány hónapig nyitott maradt a kérdés, ki áll majd az ünneplő közönség érdeklődésének ösztüzébe. A megyeszékhely ekkor itt élt s legnagyobb tekintélyű írója Csányi László, aki maga is mives, bár kissé egyoldalú tanulmányban tárta föl Babits és Szekszárd kapcsolatát, kimutatván, hogy az utóbbi nem ismerte, nem szerette és nem tisztelte nagy szülőttét. (Ezzel egyéb ismeretek híján Illyés is egyetértett.) Baka István beavatott tanúja volt azonban a *Babitsról-Babitsért* címmel készülő kötetnek, amely a korabeli sajtó segítségével bebizonyította, hogy a költőt szülővárosa 1918-ig tisztelte, szerette, 1919-1941 között pedig a polgári és baloldali ellenzék képviselői jelképes, mértékadó szellemnek tekintették, ráadásul *Ősz és tavasz között* című verse itt jelent meg először. Ez Csányi pozícióját is rontotta, de csak később, az őszi megjelenés után, s persze azt csak naivitással lehetett képzelni, hogy ettől ő kevésbé lesz alkalmas a Dunatáj főszerkesztői posztjára vagy éppen az új Babits-kiállítás megnyitó személyiségének javaslattételére. (Végül ez be is igazolódott: az avatás díszszónoka az a Juhász Ferenc lett, aki barátként tisztelte Csányit, és akit Baka István zseniálisnak, de hiteltelen, áruló udvari költőnek tartott, s akinek ráadásul Szekszárdhoz és Babitshoz addig semmilyen kötődése nem volt.)

Baka István azonban egy adott pillanatban joggal hihette, hogy talán – mint innét elszármazott legjelentősebb költőt – az évforduló alkalmával valamilyen

formában számításba veszik. Erre jó alkalomnak kínálkozott egy kötetterv, amely a megyei könyvtárban fogant. Célja szerint az akkor élt, Tolna megyéből indult alkotók tiszteletét fejezte volna ki. A merész álmok szerint Csengey Dénestől Czakó Gáboron és Mészöly Miklóson át Kopré Józsefig és a még akkor élő Illyésig terjedt volna a reprezentatív sor. Már megvolt az az elképzelés is, hogy Babitscsal kapcsolatos képzőművészeti pályázatot hirdetnek, s az így születendő grafikák majd a kötet albumszerű kiadásának díszai lesznek – ismét csak helyi vonatkozású alkotókra építve. Megszületett a kiadandó könyv címe is: *Főhajtás Babits Mihálynak*.

Minderről Baka István első kézből tudott, és természetesen tartotta, hogy részt vegyen benne, még akkor is, ha egy könyvtáros buzdító szaván kívül semmi biztosítéka sincs a tisztelgő összeállítás megvalósulására s az ő művének abban való megjelenésére. Az elképzelést végül Esztergom vette át: a Tolna Megyei Könyvtár igazgatója átengedte a tervet és a címet a Babits-hagyományokat magas szinten ápoló riválisnak, amely igazából nem is rivális, hisz oly távol van. Eddig a pillanatig azonban a gondolattól hetek teltek el, s Baka nem tudott az új tervről, amely őt s a többi földit kizárta a reménybeli mappából. Ilyen előzmények után, egy koratavaszi napon, amikor a *Döbling* megírásának szándékával ismét Szekszárdra érkezett, Baka István elhozta *Szikár alak* című versét, amely így az első – később kiderült: az egyedüli – lett a centenáriumra elképzelt megyei könyvtári kiadványban.

A költemény gépiratban maradt fenn, mindössze egyetlen átütéssel és egy kézi javítással a 23. sorban: az *őt* helyett a másutt is nagy kezdőbetűvel szereplő forma lett a nyilvánvaló elgépelésből. Ezt a változtatást a költő ugyanazzal a fekete filctollal tette meg, amivel két jegyzetlapocskára egy-egy jól látható, s a jövődő mappában használható aláírást is mellékelte külön kérésre. Az egyik kissé dőlt és hevenyészettebb, ezért a másik gondos, szinte betűnként formált. (A kis jegyzetlap, amelyből több kilogramm ma is e sorok írójának cédula-alapanyagául szolgál, a megyei könyvtárban ekkoriban kötött könyv borítójának hulladékából származik, rajta a hátoldalon árulkodó barna csíkkal. Ugyanígy a gépirat másik oldalán arról beszél a fejléc, hogy a *Kincskereső* című folyóirat főszerkesztői levelezőpapírja. Ez megengedi a föltételezést, hogy talán maga a vers is, de gépirata mindenképpen ott készült. Más gépiratok összevetésével – erre ráérők – kideríthetik, hogy vajon a szerkesztőségben, vagy Baka István otthoni gépén lógott-e oly jellegzetesen az á

betű, ahogy itt látszik.) A két lapon leírt vers 24. sora előtt zárójelben a vers címe és a 2. oldal jelzése található – Baka István bevett szokása szerint.

A formai leírásnál sokkal fontosabbak azonban a tartalmi kérdések. Az első mindjárt a cím és az alcím. A *Szikár alak* József Attila nevezetes, utólag általában a kezdő sor első két szavát címként kiemelő (*Magad emésztő...*) utáni két szó, de nemcsak az. Baka István magánbeszélgetésben s utóbb 1993-ban, a szegedi rádióban elhangzott – később kötetcímként is jellemzőnek érzett – *Az idő térképjelei* című prózájában elmondta: „Szégyenkezve vallom meg, bár nem az én szégyenem – kamaszkoromban hamis kép élt bennem Babitsról, Mészöly Miklósnak pedig a nevét sem hallottam. Igaz, amikor – már huszonévesen – olvasni kezdtem, még sokáig túlságosan szikárnak, szigorúnak éreztem prózáját...” Nem véletlen, hogy a verscímként tíz évvel előbb már kiválasztott szó megint Babits közelében bukkan fel: ugyanúgy igaz az ő költészetére, mint Mészöly Miklós prózájára.

S ezzel különös módon némi fény villan Babits és szülővárosa alkotóinak furcsa kapcsolatára. Mészöly (még Molnár Miklósként) tanárától, dr. Hencze Bélától, akivel gyakran még együtt is borozgattak, sokat hallhatott Babitsról, de közel nem került hozzá. Lázár Ervin, aki szintén a Garay Gimnázium tanulója volt, egy interjúban mesélte el, hogy azért kapott igazgatói figyelmeztetést, mert a *Városunk költője* megadott címmel készült dolgozatában nem Garay Jánosról, hanem Babitsról írt. Az ő érettségi vizsgája után fél évvel, 1954. december 17-én Csányi László révén került emléktábla a költő szülőházára, s négy év múltán már általános iskolát neveztek el a város nagy szülöttéről. A néhány esztendő múlva gimnáziumba járó Baka István számára – részben tanári, részben tankönyvi okok miatt – korántsem jelenthette azt a szellemet, aki valójában volt, s aki így került az emlékének ajánlott vers első részébe.

A vershelyzet, amely a *Magad emésztő...* képsorainak továbbgondolása és a két költőnél közösen előforduló jelképek összevonása, azzal a különleges – látzólag kívülálló, külső szemlélő – szereppel párosul, amellyel önmagában találkoztatja és békíti össze a számára régebb óta alapvetően fontos József Attilát s az újonnan felfedezett és megszeretett Babits Mihályt. Már az első szakaszban ott van a mindkét alkotótól átemelt és megújított képsor: „könnyes szemmel csákányát emelte / a szavakból rakott atyai házra”. József Attila imént említett, de közzé nem tett műve után alig néhány hónappal születhetett – a Nyugat 1935 szeptemberi számában meg is jelent – a *Mint gyermek...* című vers. Ez így kezdődik: „Mint a gyermek, aki bosszút esküdött / és felgyújtotta az apai házat / s most idegenség lepi, mint a köd, /s csak annak mellén, aki ellen lázadt, // tudná

magát kisírni, elfödött / arcát mutatni szabad mosolyának...” Babits ezt egyszerre érezhette konkrétan, bocsánatkérésnek, és jelképesnek, hiszen ő *A Simóné háza* című, kéziratban maradt drámája csúcspontjára ugyanezt a végkifejletet teszi. Baka a József Attila-i gesztust jobban értette és ismerte, de leginkább átérezte, s a kölcsönösség-viszonosság jegyében megújította.

A mindössze három lendületes körmondatból álló *Szikár alak* már a *Döbling* jövődő sodrását előlegezi meg, de itt még beszédszerűbb a jambikus lejtés, olykor keresetlenül egyszerűek a rímek. A költemény mértani közepén – a már előbb említett aranymetszéspontra lévő üstökös előtt – egy nagyon beszédes rímtelen sor áll, mintegy ezen fordítva meg a lírai történetet: (a) „költészet, mint a Sarkcsillag, megáll”. Aligha lehetne ennél szebben köré ölelkeztetni az utókor összebékítő szándékát a Baka István-i életműben. S még ugyanebben a szakaszban ott búvik Babits *Jónás imájának* József Attilára átvitt parafrázisa – az iméni elképzelés kiteljesítéseként. Babitsnál: „leszálltam a kinoknak eleven / süket és forró sötétjébe, nem / három napra, de három évre vagy évszázadra, megtaláljam / mielőtt egy még vakabb és örök / Cethal szájában végkép eltünök, / a régi hangot”. Bakánál: „...Őt, ki üstökösként átrohant / kihunyó egeden, s még mielőtt sötétre / vált volna az, Ő már belézuhan / egy másik, még sötétebb égbe: / a választott halálba.”

A záró szakaszba – nem kis leleménnyel – átértelmezve József Attila egyik kulcsszavát, s kellően elbújtatva önmagát is beleírja. Látszólag ártatlan természetességgel áll ugyanis a szellemes befejezés előtt a következő: „ahogy ma bennem / sétáltok, meg-megállva, / és társalogtok szépen, / *nem kapva össze semmi semmiségen*”. A kiemelt sor kettős utalás, mert József Attila számos jelentős versében ott találjuk a *semmi* szót. A *Levegőt!*-ben és a *Modern szonett*-ben jelző, de főnév a *Bukj föl az árból*, a *Hazám*, a *Megméreessél!*, a *Kész a leltár*, a *Ki-be ugrál...* és a *Kiáltozás* című költemények fontos szavaként. Megelégedhetnénk a motívum ily mértékű rokonításával, de akad még egy mű, a *Harag*, amelyben – utalván az öcsödi nevelőszülőknél eltúrt névcserére – így kezdődik az önmegszólító vers: „Búsulsz-e Pista?” E műből több kép is összevethető a Baka-motívumokkal, de a Babits emlékére írott költeményben szépen letompítva visszacseng ez a két sor: „Tudtam, hogy örökre összeveszhet / *egy semmiségen* két örök barát.” A régi Attila-Pista helyett a kései utód így hajtja végre azt a bravúrt, hogy az igazságtalan félreértésben abba maradt történetnek a saját tudatában és a világ általa helyre tett helyesebb rendjében „békévé oldja az emlékezés” a végkifejletet.

Baka István még egyszer, tizenegy évvel később remekelt e sorok írója ösztönzésére verset, 1994 januárjában a *Háry János bordalát*, amely az obsitos nevét viselő béli újságban jelent meg először, majd országos sikert aratott, s utóbb ciklussá bővült. A *Szikár alakról* hosszú évekig nem esett köztünk szó, csak az utolsó találkozáskor. Belátásomra bízta, mit teszek vele, s ez annyit jelent: kész költeménynek, nem pedig az általa oly módszeresen pusztított vázlatnak tartotta. Most a József Attila-centenárium és Baka István halálának tizedik évfordulója ad méltó alkalmat első megjelentetésének és holdudvara bemutatásának.

